

УДК 821.161.2+504.03

С. В. Кубрак,

кандидат педагогічних наук

(Житомирський національний агроєкологічний університет)

snezhna.zt@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4236-1528

З. А. Білошицька,

старший викладач

(Житомирський національний агроєкологічний університет)

zoya.biloshytska@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9321-7342

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ В Оповіданнях ОЛЕКСІЯ ОПАНАСЮКА

У статті розглянуто основні проблеми вивчення світу людини і природи, з'ясування цінностей та сутності людського життя. Придільена значна увага аналізу тексту оповідань, внутрішньому світу людини. Встановлено, що письменник переконливо зображує людину міста і села, змальовує їхні долі та стверджує, що тільки у любові та гармонії можна вирощувати хліб і виховувати дітей. Оповідання "Житичі" вчать шанувати людину і природу, берегти і цінувати життя та довкілля.

Ключові слова: Житомирщина, оповідання, любов до рідного краю, людські цінності, світ людини і природи, спогади про війну.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку людства є надзвичайно актуальною проблема збереження довкілля, вивчення та порівняння світу людини і природи у творчості українських письменників, зокрема Житомирщини. Актуальність розвідки зумовлюється тим, що духовний світ людини є багатим та надзвичайно глибоким, а зв'язок людини і природи тісно переплітається. Питання взаємозв'язку людини і природи знайшло відображення в українському та світовому фольклорі, літописах, давній літературі, а пізніше у творах Івана Драча, Г. Квітки-Основ'яненка, Ольги Кобилянської, Ліни Костенко, М. Коцюбинського, М. Рильського, Григорія Сковороди, М. Стельмаха, Лесі Українки, Івана Франка та інших.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Творча спадщина Олексія Опанасюка є надзвичайно цікавою та багатогранною. Письменник, активний громадський діяч, голова Житомирської обласної організації Національної спілки письменників України (1980–2003 рр.). Особливе місце у його творах посідає людина і природа, глибоке розуміння життя поліщуків, історія рідного краю. У статтях вчених М. Лецькіна, Л. Монастирецького звертається увага на вивчення творчості О. Опанасюка та приділяється значна увага його особистості. Отже, існує потреба розглянути питання подальшого знайомства з творчістю письменника, вивчення взаємозв'язку людини і природи в оповіданнях, збереження довкілля, примноження історії рідного краю, оскільки його життєвий та творчий шлях розглянуто недостатньо.

Мета статті зробити спробу розглянути проблему гармонійного поєднання людини і природи в оповіданнях та оповідках "Житичі", розкрити духовний світ людини та любов до отчого краю.

Виклад основного матеріалу. Предметом нашої розвідки є книга "Житичі", що вийшла друком 1985 року і присвячена "Світлій пам'яті матері Наталки Яківні – з любов'ю і каяттям..." [1: 3]. Складається з восьми оповідань, які мають загальну назву "Земля світлої трави" та оповідок під загальною назвою "Знаємо, де народилися". У ній автор не тільки знайомить читача з рідним краєм, земляками, а й переконливо доводить, що живе одним життям з людьми, добре знає закони природи, однаково вболіває за місто і село, неодноразово стає на їх захист. У книзі О. Опанасюк звертається до читача своїми роздумами про сутність самого життя. Герої оповідань люблять свою домівку, вулиці та стежки, на яких зростали, бережуть історію та переповідають іншим, усвідомлюють свою відповідальність за долю природи, яка є не тільки матеріальним багатством, а й духовним. Напевно це пояснюється тим, що сам письменник неабияк закоханий у рідний край, історію, природу та людей.

Просто і водночас з неабиякою любов'ю і вдячністю, зі знанням історії пізніше напише про своє рідне село, місце свого народження "...народився під Теплою Олексу, що стало підставою бабці Степі, як згадують старші, ініціювати ім'я немовляті. Було то в суботу, 29 березня 1936 року, в подолінному селі Дубрівці, що при давньому битому шляху з Києва до Волині, на схід від достославного Брусилова, тоді Київської, тепер Житомирської області в бідній колгоспівській родині" [2: 4]. Ще навчаючись у школі, почав писати замітки до районної газети. Життя було важким, тому рано почав працювати. Після закінчення школи працював у Брусиліві, а пізніше здобув освіту на факультеті журналістики в Києві. Село давало йому сили і натхнення, надихало і стало джерелом його творчості. До нього він буде повертатися впродовж всього життя. У кожному оповіданні й оповідці автор не тільки знайомить читачів з життям поліщуків, а й переконливо доводить, що наші люди здавна люблять природу і живуть у гармонії з нею. Неповторність творів полягає у простоті та мудрості людських стосунків.

Окремо можна виділити оповідання про війну 1941–1945 рр. та повоєнні роки. Письменник розповідає спогадами односельців про життя під час окупації, про спалені села на Житомирщині німецько-фашистськими загарбниками в оповіданнях "Копище" (1975 р.) та "Жайворонкова кладка" (1983 р.), про жахіття пережитих років та повернення до мирного життя. Важкі спогади печалють душу і серце людини, яка пережила війну. *"Не стало хат і людей... Ніхто з колодязів води не бере. Зависли на журавлях відра, чорні, порожні й печальні..."* [1: 116]. Коли згадують або розповідають дітям, то хочуть не тільки нагадати про все те лихо і смерть, які вона принесла, а й застерегти на майбутнє.

Альошка:

– Такою була війна в Дубрівці? Була давно, а ви й не забули?

Крушаниця:

– Якщо війну забувають, то починається нова, так, здається, казали колись ще греки...

– А хто такі греки?

Крушаниця замислюється.

– Ну, хай не греки, а наші предки... [1: 171].

Війна несе в собі горе і печаль. Тому пам'ять про неї обпалює і пече досі, змушує замислюватися над подальшим життям, над збереженням миру і природи. *"Війна вкоротила віку не тільки людям, а й деревам. А ще ж на відбудову руйнованого, на зруб скільки пішло найстрункіших, найдужчих! Пеньків нині більше, ніж дерев, а треба, аби було хоча б навпаки..."* [1: 23–24].

У кожному оповіданні про війну Олексій Опанасюк розкриває душу людини, взаємозв'язок з природою та одвічні людські цінності – любов і вірність, материнську любов. *"Все менше матерів чекає тих, хто не повернувся. Відстояли, відстояли край шляхів, ніби жива пам'ять"* [1: 128]. Особливо актуальною є ця тема сьогодні. Тож відбудувимо і повертаймо до життя людей і землю для миру і добра.

Темі "людина-природа" приділяється нині багато уваги. Природа постає живим еством і допомагає людині в житті та помислах, є ніби частиною самого життя, чимось нероздільним. Письменник порівнює плинність життя людини з життям самої природи. *"Знову, неначе діти через вулицю, перебігли літо, осінь та зима. Повернулися жайворонки, зацвіла калина".* Образно і водночас дуже тепло Олексій Опанасюк говорить про весну: земля пробудилася, парує, вибилися з землі півники... Порівнює дерева з життям людини, якій кожен клаптик землі рідний і дорогий. *"Обрамлені теплими обр'ями, гіллясті дерева стоять край шляху за селом – це замолоду вибігли і тепер доживають віку в старечій задумі. Листя блякне, верхи присохлі, стовбури де почорніли, де облісли, у всьому – вікова втома, плин часу – зима, літ, доль, стихій... З-нід всохлого гілля, ніби з-нід старечої руки, позирають на село дуби"* [1: 129]. Так збігає і людське життя, потрібно тільки вміти розпізнавати вікову межу, вміти дорожити кожним днем, кожною доброю справою. Письменник дуже правдиво і реалістично змальовує життя дітей, дорослих, літніх людей. Досить часто ставить запитання, які потрібно осягнути кожному: *"Чого ті, хто доскочив до півсотні, такі чутливі до пережитого? І так сумують за малолітньою порою, спішать на трави, сходжені босоніж, на свої перші життєві дороги? Ще ж бо не старі, не такі вже літні?"*

Хочеться довідатися про те, чого чекала ця земля від них.

І про те, що чекає од них нині" [1: 128–129]. Кожен твір Олексія Опанасюка це своєрідний спогад і роздум над прожитим днем і роками.

В оповіданні **"Навзасм"** ідеться про життя родини Скибченків, які мешкають в одному з кутків Житомира, де пролягає шлях на Чуднів. Життя пенсіонерів тихе, спокійне. Знайомство читача з героями проходить восени, коли люди прибирають подвір'я, готуються до зими. Осінь – пора спокою у природі та житті людей. Зібрали врожаї, посіяли озимину для подальшого життя, для майбутнього. Так і людина, проживши і усвідомивши свою значимість, оглядається на прожиті роки, хоче надолужити згаяне у спілкуванні, закінчити розпочаті справи. Наші герої також згадують своє життя і прислухаються до будівництва, що триває на горі. З прожитих років їм бачиться найкраще. *"Мине якийсь час – і тут стоятимуть будинки, вищі від яворів разів у п'ять! Ще вищі за отого, що над Кам'янкою! Бачиш?..."* [1: 7]. Автор так змальовує безперервність життя людини і природи.

Славиться цей куток тим, що тут тільки приватні будинки. Дітвора та галас розраджують старече життя пенсіонерів Ларіона та Одарки. Автор щиро і просто знайомить нас з районами Житомира, змальовує образ охайної господині.

– *Вже забудували Смолянку, Крошню, Корбутівку! – всівшись, Ларіонова дружина кладе білі маленькі руки на фартух, оздоблений вишивкою, тканням, оборками, мереживом, закладками, але очима там, де й Ларіон. – Тепер на черзі Мальованка, а тоді вже й наша Набережна...* [1: 7]. А життя навколо, коли всі розійдуться по роботах та службах, стає тихим і прозорим, неначе в старому осінньому парку. Вони люблять сидіти на лавочці *"нід найстарішим явором, – його шатрище ніякий дощ не проб'є"*. Сидять найчастіше мовчки, іноді щось і згадують, а інколи і журяться над життям. Прожитих років Ларіон не відчуває, хоча вони як пташки на плечах. Завжди, коли настає пора падолисту, згадується щось своє, особливе. Коли згадують прожиті роки, то говорять *"...це тоді, коли вітер був молодий"*. Пригнічує в цьому житті одне – старість, яку також порівнюють з деревом. *"– Ну тоді скажи: якась же різниця має"*

бути між людиною і старим деревом, котре тільки скрипить? За своє довге життя чого тільки не пережив Ларіон, але ніщо так не пригнічувало його, як оця старість. Гірко жартує, робить неповоротким, забудькуватим, безпомічним, смішним!" [1: 11]. Старість для нього є трагедією. Все інше можна підправити. А Одарка іншої гадки про життя: "Не в старості, а в тому, що людина дряхліє тілом, а серцем залишається молодою... Такою, як ми були колись. Все переборює людина, все перетерпить..." [1: 11]. За такий оптимізм і любов до балачок прозвав свою Одарку молотаркою. Вона ж бо мовчанки не терпить. Її губи не знають перепочинку, постійно щось шелестять і шелестять. Отак сидять, мовчать, згадують молоді роки, як воювали в громадянську, як побралися, як прожили ціле життя. Виросли доньки і сини, золоте весілля уже мали. І чомусь все частіше згадується оте "зі мною і висоти не жахайся, аби тільки вдох, аби до кінця навзаєм. Хіба не так? – зазирає в сухі, вицвілі Ларіонові очі Одарка своїми, що теж давно-давно одцвіли" [1: 17]. Оце і є справжня мудрість життя. А природа ніби допомагає нам краще зрозуміти це чи таке життя. "Бабині літо тче білу і теплу годину, на старому дворі стоїть тиша осіннього саду, на лаві під яворами сидять Скибченки, як завжди, удвох. Перед ними присадкуваті будиночки з недавніми прибудовами і вже позеленілими від часу крівлями, новенькі плескаті гаражі, а ще ріденький штахетник з диким хмелем, грядки з цибулею..." [1: 17]. Напевно отак в гармонії з собою та природою і має людина прожити життя.

Оповідання "Не одцвіли купави..." знайомить читачів із селом, в якому дві хати і проживає всього дві літні жінки. "Жителів у Великій Рудні всього двох, вони й стрічали ото шефів: глухенька Феодосія Чугуй, між людьми Хтодоська Недочуй-Чугуй, і сухенька Петрована Стожко, для швидко вимови – Петрана, живуть в отих двох хатинках, що через ярк" [1: 44]. На відміну від попереднього оповідання події розгортаються влітку. З міста до села приїжджають шефи: влітку заготовляють сіно, а восени збирають картоплю. Знайомляться із людьми і вкрай здивовані такою кількістю дворів. Село свого часу було чимале і має свою давню історію, яка починається ще з часів Київської Русі. А зараз "що відіси, опинилося на протягах міграції, а та записала його в графу обмежено перспективних..." [1: 43]. Шефів завжди радо зустрічає директор та ще бабусі, у яких і житимуть люди. Місяць чи два вони будуть їм за і дітей, і за онуків. Керівник знайомить з історією села, розселяє, розповідає про роботу, яку будуть виконувати. Починають спочатку косити і сушити сіно і навіть влаштовують між собою змагання на виконання норми. Люди звикли до такого ритму життя, оскільки працюють на заводі, а там завжди дисципліна і порядок. Вони дивуються всьому: лісу, високій та густій траві, яка подекуди висохла від спеки, землі, яка має більше піску, ніж чорнозему. "Багато нивок, багато луків, а між ними їхня шефська доля – Велика Рудня, де справді всього дві хати... Та ще могилки. За ними з десяток-півтора печищ, там сухими китицями задзвенить кропива, як торкнешся, а над кропивою журно хиляться старі, з голими верхами й гіркою порослю біля репаних стовбурів яблуні, груші, вишні" [1: 44]. Люди звикають до села, місцевості, яка зачаровує і навіть смуток водночас. А найбільше вони переймаються долею цих двох бабусь, які тут зросли, прожили життя, тут його, мабуть, і доживуть. Хтодоська могла б поїхати і до дітей, але ж як покинути сусідку. І зараз кожного літа зустрічає внуків. Не може полишити рідного села. Звідси їхні діти пішли воювати з фашистом і не повернулися. А матері чекають. У Петровани не повернулося четверо синів. Писала листи і розсилала у світи десять років, потім років із сім і не згадувала про листи. А це знову стала писати найменшенькому, Лукашеві, і класти їх на покуті, бо розсилати вже немає сили. Кожного літа вона, Петрована, шукає в лісі купави, які є своєрідним символом сподівання на повернення синів з війни. Чим далі відходить війна, тим дрібніше і дрібніше цвітуть купави. "Схоже, що усі, хто міг, повернулися до рідних порогів..." Не хочеться вірити, що синів немає. Може десь у світах, живі, може повернуться. І несе шоліта купави на своє подвір'я, щоб зацвіли, щоб сини повернулися. Правда не обійшло її щастя. Незадовго по війні розшукала свого чоловіка в тиловому місті Шуї під Москвою, пораненого, скаліченого. Як і вижив – диво. Забрала зі шпиталю, ледве довезла додому, бо в рідній хаті легше зносити хворобу. Разом синів дожидали. На третій рік по війні відійшов. Відійшов тоді, коли потрібно було виходити на жнива, а на луках жовтогарячо цвіли купави. Робота та природа допомогли пережити горе. Відтоді, як уміє, журу-тугу відганяє: "Одна на всю хату, вдвох з Хтодоською на все село, але все ж із Великою Руднею на білому світі..." [1: 52].

Люди люблять звичаї, свята, свою місцевість, землю і роботу на ній. "Хоч земелька і бідна – пісок, але до первозданності землі докладають рук і неабиякої любові. Земля різна – робота одна. Виняньчити в нашої земельки хліб – це значить поріднитися з нею, пустити тут міцне коріння" [1: 50]. Напевно головне в житті для людини – поріднитися з тою місцевістю, де живеш і працюєш. Всі, хто проживає тут, приїхали на роботу і залишилися, ще ніколи не пожалкували. Такі тут люди, такий дивний край, цікавий і мальовничий. Люди і село додають сили і залишаються надовго в пам'яті. Може й назавжди. Тому не може і не хоче переїжджати з рідного села в інше. "Ось-ось можуть рипнути двері, й увійдуть... Чи зможу я жити там, де не буде цих дверей, стін, кутків? – запитає отак Петрована Макарівна – вся в світлому, чорного не любить і не носить, повсякдень у білій хустинці, білій кофтині з мережками, на вікнах фіранки також білі й також помережені, щоб гарно в хаті було, – і далі гірко мовчить. Хоч про що питай далі, а мовчатиме, руки її лежатимуть у пелені, мовби пташата перед тим, як злетіти" [1: 55].

Оповідання "Грудень. Сонце на літо" знайомить нас із життям двох друзів-школярів. Славко, або як його ще прозивають Котигорошко, учень школи-інтернату та міський хлопчина Альошка. Славко (голова гуртка натуралістів) знає багато цікавого про птахів, звірів від свого вчителя Михайлошина, який полюбляє фотополування будь-якої пори року. Альошка ходить до міської школи, проживає в квартирі і любить дивитися телевізор. Різні на перший погляд, але спільним є цікавість до природи. От і прийшов Славко до товариша в місто запросити в похід на лижах до лісу, бо там зараз дуже гарно і може пощастить побачити пташку грудень, дуже цікаву і велику. Добрий і розумний в нього вчитель, бо навіть *"мисливці позирають йому вслід із завидками – чи не через те, що бігає він на лижах швидко, ніби олімпієць, і разом з тим глузливо – звуть то фенологом, то інтернатівським диваком, мовляв, тільки звірину полохає отаке опудало, обвішане торбинами й ранцем, "зброєю" з довгими й короткими дулами"* [1: 65]. Під час походу автор знайомить нас із околицями Житомира: Затишшя, силікатний завод, Мохове болото, що біля Станишівки, села Бистри і Кривий Брід, Слобода-Селецька і Слобода-Затетерівська, бо саме тут пролягає лижня. А взимку настільки тихо, що чути *"протягла й жалібне "ху-хууу, у-у-у"*. *Ніби десь далеко-далеко, аж за Скоморохами чи Пряжевом, самотньо дитяча дудка продудніла*" [1: 71]. Під час походу діти дізнаються багато цікавого. Їх вчать помічати прекрасне, розпізнавати і читати сліди звірів, шум дерев, спостерігати за погодою, поводитись в лісі, бо все, що зараз залишиться в пам'яті, допоможе та знадобиться в житті. *"Ліс любить спокій і тишу. Ліс уміє затиснути вітер у жменю... Ні поруху й між березами, які в гайок не збігаються, але й поодиночі не ростуть, а все ближче до сосни, до ялини чи граба. Так легше вистояти перед навалом вітроломів, пекучих морозів і спекоти... Синиці від самого ранку пищать – мороз лякають"* [1: 68–69]. Дуже цікаво Леонтій Васильович розповідає про птахів, просить завжди не тільки спостерігати за ними, а й вчитися у них. *"Спокій – стан природний. А все природне дається нелегко. Про птахів ми ще мало знаємо. Не хочуть до кінця відкривати свої таємниці. Щоб легше вижити на білому світі, який став для них таким вузьким... Тож і ви їх не чіпайте, не тривожте"* [1: 70]. Багато цікавого дізналися, побачили, і настав час навчити спіймати та залишити в об'єктиві мить на згадку. *"Над білим снігом, мовби крило пташине, – папороть зелена! Листя дрібно посічене, ніжна не товща від олівця. Із літа в зиму ступи! Ще подме завірюха і прикриє чарівний острівець літа..."* [1: 71]. Образна, багата мова та увага у вчителя. Ось як розповідає-малює природу: *"Позавчора була відлига, дув вітер, лозини зойдалися, нижчі з них нагиналися до самої води, купалися в ній, потім завітав мороз... Він і докінчив роботу!.. От і вийшли кришталеві перевесла.*

Сніг, дерева й куці, ялівець і кришталь... Ще горобина збоку... Ніби щойно увійшла до світлиці: пахнуть червоно зрона, а гілля обвисло, мовби руки од утоми" [1: 72]. Світогляд людини формується змалку. І чим більше дитина любитиме природу, тим менше потім доведеться боротися за "чисте довкілля". Людина житиме в повній гармонії з природою і не буде завдавати їй шкоди.

Олексій Опанасюк в оповіданнях не змальовує портрет конкретного героя, а зосереджує увагу читачів на окремих деталях, зокрема на очі та руки. Саме ця деталь може багато розповісти про душу людини та прожиті роки. *"Очі в Дороша були схожі на зарощені чорнобривці, які під кінець вечора геть висохли. Старенька, добра мати... У неї не було сліз, вона їх загубила у війну, й очі її були сухі, як васильки. Очі вчителя, лиш вловлюють чийсь інтерес, здійснюються синню, мовби лісові озера в повітрі"*. Руки спрацьовані, згорьовані, натруджені, переробили багато роботи. Не обходить письменник увагою і приповідки, притаманні Житомирщині: *"Кажу впрост: і цього літа потрібна хата, яку хотів зняти? Доли не обійдеши, конем не об'їдеши. Як вродиться жито, то будемо жити. Земля не простуджує"* тощо.

Робота на землі є найважчою і водночас найкращою, бо віддячує хлібом і красою. Багато героїв книги "Житичі" до війни мріяли закінчити семирічку і засіяти житом усю землю. Після перемоги твердо вирішать, що *"до первозданності землі докладемо рук і любові"*. За роки окупації втомилися від страху смерті і люди, і земля. Потрібно повертатися до життя всім. *"Прижухла трава від кожного його доторку здригалася, начеб од болю"*. З глибоким розумінням письменник змальовує життя в усіх його проявах, звертає також увагу читачів на поле. *"Поле – й не поле, якщо у ньому немає перепела, жайвора..."* З особливою любов'ю і вдячністю змальовує життя літніх людей. Мабуть тому, що на їх долю випало багато лиха і страждань. Вони не сидять дома, а часто йдуть у ліс, в поле, просто виходять на околицю села, ніби зустрічаючи із далекої дороги своїх дітей. Людина живе разом з природою, яка дає їй силу і жагу до життя, а може і просто бажання жити: *"світ за порогом – продовження її дому, її хати"*.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Твори Олексія Опанасюка сильні не тільки простотою своєю та реальністю, а й правдивістю життя. Однаково і переконливо зображує людину міста і села, змальовує їхні долі, розкриває найпотаємніші думки та показує взаємозв'язок людини і природи. Аналіз текстів книги "Житичі" дає змогу зробити висновок, що герої творів живуть у повній гармонії з собою та природою. Оповідання вчать любити людину, малу батьківщину, рідну землю та берегти життя і навколишній світ. Отже, поставлена проблема потребує подальшого вивчення та вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Олексій Опанасюк Житичі / Опанасюк Олексій. – К. : Радянський письменник, 1985. – 223 с.

2. Олексій Опанасюк Чи затишно пані провінції в Житомирі? / Опанасюк Олексій. – Волинь : ПП "Рута", 2000. – 319 с.
3. Опанасюк Олексій Євменович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
4. Видатні земляки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.brusilov.org.ua/vydatni_zemlyaki/opanasyuk_1.htm
5. Михайло Лецкін [Електронний ресурс] / М. Лецкін. – Режим доступу до статті : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/31833/09-Letskin.pdf?sequence=1>.
6. Лецкін Михайло На берегах вічності (літературно-мистецькі розвідки) / Михайло Лецкін. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2008. – С. 100–101.

REFERENCES (TRASLATED & TRANSLITERATED)

1. Oleksii Opanasiuk Zhytychi. [Zhytychi] / Opanasiuk Oleksii. – K. : Radianskyi pys'mennyk, 1985. – 223 s.
2. Oleksii Opanasyuk Chy zatyshno pani provintsii v Zhytomyri? [Is It Comfortable for a Lady to Live in Zhytomyr Province?] / Opanasyuk Oleksii. – Volyn' : PP "Ruta", 2000. – 319 s.
3. Opanasyuk Oleksii Yevmenovych [Opanasyuk Oleksii Yevmenovych] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
4. Vydatni_zemliaky [Famous Countrymen] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.brusilov.org.ua/vydatni_zemlyaki/opanasyuk_1.htm
5. Mykhailo Lietskin [Mykhailo Lietskin] [Elektronnyi resurs] / M. Lietskin. – Rezhym dostupu do statii : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/31833/09-Letskin.pdf?sequence=1>.
6. Lietskin Mykhailo Na berehakh vichnosti (literaturno-mystets'ki rozvidky) [On the Shores of Eternity (Literary and Artistic Exploration)] / Mykhailo Lietskin. – Zhytomyr : Vyd-vo ZHDU im. I. Franka , 2008. – S. 100–101.

Кубрак С. В., Белошицкая З. А. Взаимосвязь человека и природы в рассказах Алексея Опанасюка.

В статье рассмотрено основные проблемы изучения мира человека и природы, уяснение ценностей и смысла жизни. Уделено значительное внимание анализу текста рассказов, внутреннему миру человека. Установлено, что писатель убедительно изображает человека города и деревни, показывает их судьбы и утверждает, что только в любви и гармонии можно выращивать хлеб и воспитывать детей. Рассказы "Житичи" учат уважать человека и природу, беречь и ценить жизнь и окружающую среду.

Ключевые слова: Житомирщина, рассказы, любовь к родному краю, человеческие ценности, мир человека и природы, воспоминания о войне.

Kubrak S. V., Biloshytska Z. A. The Relationship between Human and Nature in the Short Stories by Oleksii Opanasiuk.

In the article authors discuss the basic problems of studying the world of human and nature; ascertain the values and essence of human life. It was established that the writer clearly depicts human in big cities and small villages, describes their fate and asserts that only in love and harmony it is possible to grow wheat, educate children and the younger generation as well as to love their native land.

Relevance of exploration largely stems from that the spiritual world is rich and very deep, and the relationship between human and nature is closely intertwined.

The subject of our research is the book "Zhytychi". The author introduces not only native land countrymen, but also proves that he lives the same life as those people, he is equally a fan of the city and the village, has repeatedly protected them. Our people love nature and live in harmony with it from childhood.

Stories teach us to honor people and nature, cherish and appreciate life and the environment. The uniqueness of the works is in its simplicity and wisdom of human relationships.

It is possible to select separately the story about the war and the postwar years. The writer tells the fellow villagers' memories of life under the occupation of burned villages in the Zhytomyr region by German fascist invaders; the horrors of endured years and return to a peaceful life. Each narrative about the war, Opanasiuk Oleksii reveals the human soul, the relationship between nature and the eternal human values – love and faithfulness as well as maternal love.

In all the stories, writer compares turnover of human life and the life of nature.

The works of Oleksii Opanasiuk are powerful not only for its simplicity and reality but also for its truthfulness of life. The author convincingly depicts human in cities and villages, describes their fate, reveals the innermost thoughts and shows the relationship between human and nature. The analysis of the texts "Zhytychi" makes it possible to conclude that the characters live in harmony with themselves and nature. The story teaches to love the human, small homeland, native land and to protect life and the world. Therefore, the problem needs further study and improvement.

Key words: Zhytomyr region, stories, love for native land, human values, the world of human and nature, memories of the war.